

Alojz Cindrič: Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848-1918. Ljubljana : Univerza, 2009, 590 strani

III. zvezek v zbirki Knjižnice arhiva in muzeja Univerze, avtorja Alojza Cindriča, je izšel v začetku decembra 2009 in bil predstavljen v okviru Tedna Univerze v Ljubljani ob njeni devetdesetnici. Delo je nekoliko spremenjeno besedilo doktorske disertacije, ki jo je avtor v letu 2008 zagovarjal na Filozofski fakulteti.

Avtor si je zastavil obsežno nalogo — na osnovi arhivskega gradiva, ki ga hrani univerzitetni arhiv na Dunaju, opraviti raziskavo o študentih dežele Kranjske, ki so v letih 1848—1918 študirali na dunajski univerzi in odgovoriti na zastavljeno si vprašanje, kakšno vlogo je imela izobrazba oziroma univerzitetni študij pri oblikovanju meščanske družbe na Kranjskem.

Vsebinsko je knjiga razdeljena v dva dela in več poglavij. Prvi del se posveča dunajski Univerzi in življenju študentov na njej, še posebej kranjskih, drugi del predstavlja register arhivskega gradiva, obdelanega z znanstvenim aparatom.

V začetku je avtor opredelil predmet raziskave ter metodologijo in vire, ki jih je uporabil. Na podlagi različnega arhivskega in statističnega gradiva je obdelal 1890 študentov iz Kranjske ter z interdisciplinarno analizo podatkov potrdil tezo, »da je du-

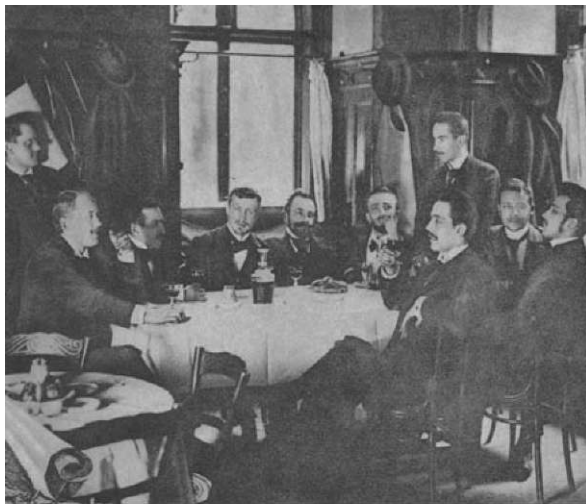
najska Univerza skupaj z drugimi izobraževalnimi ustanovami imela odločilen vpliv na oblikovanje slovenskih izobraženih elit, ki so postale najmočnejši nosilec slovenske narodne zavesti od srede 19. stoletja, ko se je slovenski narod jezikovno, kulturno in socialno emancipiral ter že pred prvo svetovno vojno uveljavil kot samostojna, sebe zavedajoča se narodna skupnost.«

V drugem poglavju je podan oris dunajske Univerze od ustanovitve v letu 1365 do razpada monarhije, opisane pa so tudi vse pomembne reforme v letih 1848 do 1850 ter v letih 1872 in 1873, ki so spremenile njen dotodanji ustroj in postavile temelj moderni univerzi, katere značilnost je, da sta poleg učenja njeni osrednji nalogi poštah znanost in raziskovanje. Osrednji del knjige predstavlja obsežna analiza strukture študentov iz Kranjske na dunajski Univerzi. Na podlagi matrik je avtor najprej analiziral vpis študentov iz Kranjske, za predstavitev biografskih podatkov je poleg matrik uporabil še vpisnice in tako pridobil zbirko podatkov, ki vključuje osebno ime, naslov, starost ter veroizpoved. V nadaljevanju ga je zanimalo, kaj je vplivalo na izbiro študija, šole, ki so jo študenti iz Kranjske obiskovali pred vpisom na dunajsko Univerzo, katera spričevala in druge dokazne listine so morali predložiti pred vpisom v matriko, geografski, narodnostni in socialni izvor, družinski status in sorodstvena razmerja med študenti, štipendije, šolnina ter takse za knjižnico in bivanje študentov med študijem.

Predstavljeni so tudi društveno in družabno življenje ter gnotne razmere kranjskih študentov na Dunaju, vloga in vpliv izobrazbe na oblikovanje meščanske družbe na Kranjskem ter primerjava kranjskih študentov s preostalimi študenti dunajske in drugih univerz ter primerjava kranjskih študentov dunajske in graške Univerze med letoma 1884 in 1914.

Posebno poglavje je posvečeno študentkam. Avtor je najprej orisal izobraževanje deklet, preden jim je bilo dovoljeno prestopiti univerzitetni prag, ter njihov prodor na univerzo po letu 1863, ko jim je Univerza v Zürichu prva dovolila vpis. Sledile so ji druge evropske univerze. Na dunajski so študentke lahko študirale od leta 1897. Takrat jim je bil dovoljen najprej vpis na filozofsko fakulteto, čez tri leta pa še na medicinsko. Vpis študentk na pravno fakulteto je bil mogoč šele po prvi svetovni vojni. Avtor je med študentkami dunajske univerze naštel 31 rojenih na Kranjskem, poleg teli pa še dvanajst študentk, ki so bile rojene zunaj Kranjske, verjetno v krajih, v katerih so službovali očetje in so v vpisnicah navedle slovenščino kot matemi jezik. Te je obdelal posebej.

Avtor je analiziral tudi doktorske matrike. Zaradi različnih vzrokov, kot so prepis na drugo univerzo ali drugo študijsko smer, ni prišel do točnega podatka, koliko od vpisanih študentov iz Kranjske je študij tudi

Alojz Cindrič Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848-1918

končalo z doktoratom. Za popolno sliko o deležu slovenskih študentov v slovenski kulturi in o pečatu v znanosti, umetnosti, politiki, gospodarstvu in drugje, ki so ga pustih, je avtor primerjal seznam študentov obravnavanega obdobja s podatki v Slovenskem biografskem leksikonu in ugotovil, da se jih je 337 uvrstilo v ta pomembni register »slovenskih elit«, poleg teli pa je v njem še za 45 oseb navedeno, da so študirale na dunajski Univerzi, vendar jih med imatrikuliranimi študenti ni bilo. Na podlagi tega avtor ugotavlja, da so bih študenti v tem obdobju več kot uspešni, saj so bih močna intelektualna generacija, ki je z vzpostavitvijo slovenske narodne stvarnosti naredila radikalen rez v slovenskem intelektualnem in političnem življenju, to pa je omogočilo rast in razvoj slovenskega izobraženstva ter njegove vloge v slovenskem kulturnem in gospodarskem prostoru ter intelektualnem življenju.

Prvi del knjige se konča z natančnim popisom virov in literature. Od virov so tu navedeni tiskani viri, repertoriji, karte, slovarji, priročniki in statistični viri. Obsežnemu seznamu literature sledijo kazala tabel in grafikonov, s katerimi so ponazorjeni številni podatki, kazalo slik in fotografij ter imensko, stvarno in krajevno kazalo.

V drugem delu knjige je podrobno predstavljeno uporabljeno arhivsko gradivo: glavne matrice, vpisnice in katalogi študentov, vpisnice študentk in promocijske oz. doktorske matrice. Za nadaljnje raziskave na tem področju je pomembna objava registra vseh na dunajsko univerzo imatrikulirani študentov in študentk v obravnavanem obdobju. Ta obsega vse podatke, ki jih je avtor o posameznem študentu pridobil iz arhivskih in drugih virov. Knjigo končujejo: osebno kazalo imatrikulirani študentov in študentk, krajevno kazalo in osebno kazalo doktorjev in doktoric.

Tajana Dekleva

90 let Univerze v Ljubljani : med tradicijo in izzivi časa. Ljubljana : Rektorat Univerze, 2009, 783 strani

Univerza v Ljubljani je ob devetdesetletnici svojega obstoja in dela izdala obsežno jubilejno publikacijo, v kateri je predstavila razvoj ljubljanske Univerze v poldrugem desetletju, kolikor je minilo od izdaje zadnjega univerzitetnega zbornika, zbornika ob njeni petinsedemdesetletnici. Knjiga je nastajala pod uredniškim vodstvom vodje Zgodovinskega arhiva in muzeja ljubljanske Univerze dr. Jožeta Ciperleta.

Spremno besedo je prispevala rektorica prof. dr. Andreja Kocijančič. V njej je poudarila osnovne

značilnosti novejšega razvoja ljubljanske Univerze, kot so vpetost v družbo, prilagoditev evropskim smernicam izobraževanja in vstop v enoten visokošolski prostor z uvajanjem bolonjske preнове, uvedba tutorskega sistema v podporo študentom in vzpostavitev Kariemega centra. Poleg pregleda univerzitetnih novosti — teli, kot lahko razberemo iz spremne besede, v zadnjem obdobju ni bilo malo — se zbornik ozira tudi v preteklost in odstira začetke in razvoj posameznih študijev do danes. Publikacija je zasnovana v dveh delili.

V prvem delu je obširno predstavljen rektorat. V dveh prispevkih sodelavcev univerzitetnega arhiva je zarisana preteklost ljubljanskega višjega šolstva do nastanka Univerze in od ustanovitve Univerze do začetka devetdesetih let, v nadaljevanju pa so strokovni delavci rektorata predstavili svoja področja dela: razvoj univerze od začetka devetdesetih let, izobraževalno dejavnost v času/vetru evropskih reform visokega šolstva, raziskovalno in razvojno delo in prenos znanja in tehnologij, financiranje univerze v letih 1991—2009, računalništvo in informatiko, knjižnično dejavnost, varstvo arhivske in muzejske kulturne dediščine univerze, zgodovino založniške in publicistične dejavnosti, študente, njihov položaj in dejavnosti ter mednarodno sodelovanje.

V nadaljevanju se v drugem delu z naslovom Univerza v Ljubljani včeraj in danes — članice predstavljajo po abecednem vrstnem redu, razvrščene na tri umetniške akademije in triindvajset fakultet, ki sestavljajo ljubljansko Univerzo. Ob njeni devetdesetletnici so vse vestno popisale ključne dogodke od srede de-

